

Eivissa durant la guerra de Successió a la Corona d'Espanya (I)

per Josep Piña Ramon

LA SITUACIÓ SÒCIO-ECONÒMICA D'EIVISSA I ELS PRIMERS ANYS DE LA GUERRA FINS A MAIG DE 1709

L'economia eivissenca, que al llarg del segle XVII havia travessat una crisi terrible, en els primers anys del segle XVIII es trobava en una fase d'estancament. L'extracció i l'exportació posterior de la sal, principal i quasi única font de riquesa de l'illa, havia quedat reduïda a una quantitat ridícula comparada amb la que s'havia assolit en anys pretèrits; l'acord del Consell General de la Universitat que els jurats poguessin comprar de l'exterior els aliments necessaris per a pal·liar el dèficit local, s'havia convertit en una rutina anual; la moneda eivissenca havia quedat depreciada a un 6,3% del valor que tenia en 1630. A causa de tot això, s'havia desenrotllat un procés de polarització social plasmat sobretot en el sorgiment d'un fort dualisme entre el camp i la ciutat.

A aquesta situació econòmica, s'hi va afegir la circumstància política de la guerra de Successió a la Corona espanyola. En principi als eivissencs els devia importar poc que a la Cort de Madrid hi habitàs un Borbó o un Àustria, sempre, és clar, que els antics privilegis de l'illa es mantinguessin fora de perill. El mateix reconeixement de Carles III per la Universitat, en setembre de 1706, fou provocat més per la presència a l'avantport d'Eivissa de la poderosa esquadra anglo-holandesa que no per les pressions que s'havien rebut de Catalunya¹. Molt aviat, tanmateix, Carles III va destacar com a defensor dels estaments populars i dels Regnes històrics de la Corona Hispànica enfront de l'aristocràticisme i el centralisme d'encuny francès de Felip V. Això li valgué la fidelitat absoluta de la majoria de la població eivissenca. Hi hagué també un reduït partit borbònic, els components del qual varen ser deportats molt aviat a la ciutat de Mallorca:

"... el capitan don Juan Bautista Botino por frances, Luis Sierra y Marcos Ferrer por apasionados a Felipe V,

Porta del Museu Arqueològic de Dalt Vila, antiga Universitat.

Francisco, Antonio y Jose Laudes por ser de natural perturbador."²

Malgrat el que assenyala aquest document, almenys pel que fa referència a Marc Ferrer (el repoblador de Formentera) i a la família Laudes, la causa del seu borbònicisme podria ser la següent: vinculats com estaven a la propietat de la terra, i si Eivissa no hagués reconegut Carles III, el seu objectiu hagués estat el manteniment de l'embarg, per la Corona, de les rendes senyoriales de l'arquebisbe de Tarragona i de l'ardiaca de Sant Fructuós, decretat per Felip V com a represàlia per l'austriacisme dels eivissencs. Tot això hauria afavorit els propietaris de terra.

Els deportats borbònics regressaren a Eivissa en 1709, llevat de Francesc Laudes que havia mort a la presó, i quasi immediatament intentaren sublevar l'illa a favor de Felip V, per la qual cosa foren novament detinguts. De poc temps després és l'estrany i obscur

succéit que va tenir com a protagonistes Esperança Laudes i l'arquebisbe de Sàsser³, succéit que, sens dubte, té alguna relació amb els fets anteriors.

Les causes de la crisi de l'exportació salinera, base de l'economia eivissenca, no són, de moment, prou estudiades. El prevere Joan Suñer, al seu informe al Rey de 1690⁴, apunta sengles causes de la disminució de la producció i de l'exportació.

"La sal que es la principal cosecha que da de si la Isla, está sin despacharse habiendo actualmente sacados más de quince mil modines, bastantes a cargar cuarenta Navios, suponiendo que abunda la Isla de tanta Sal, que hay actualmente la que se ha insinuado, siendo así, que cada año no se saca la tercera parte de la que se puede sacar, y la restante se deja perder en los estanques, siendo la causa el no pagar a los que trabajan, por cuya razón nadie quiere acudir a sacarla..."

"La causa de no despacharse la Sales, por el mal trato que han experimentado las Naciones, pues cuando se procedió bien con ellas, solía haber continuos Navios en el Puerto, y muchas veces había doce, y quince juntos para cargar, y ahora apenas se ve uno, que quiera arribar huyendo del trato que tienen los que gobiernan la Isla, como de operaciones de Enemigos".

En aquests dos fragments creim que es pot resumir bàsicament tot el problema de la sal. Efectivament, tal com assenyala el prevere, els salaris dels collidors de sal dels estanys eren ínfims, per bé que això no fos un fenomen recent, ja que havia començat en la dècada dels trenta del segle XVII amb una forta inflació monetària i l'elevació consegüent dels preus. Les "Ordenaciones de Política y Buen Gobierno", promulgades per la Universitat en 1654, disposaven la congelació dels preus i dels

3 Isidor Macabich: Historia de Ibiza. Tom I, pàgs. 456-457.

4 Isidor Macabich: Historia de Ibiza. Tom. I, pàgs. 423-437.

1 Arxiu Històric de la Pabòrdia d'Eivissa (AHPE), lligalls C-9, 9.

2 AHPE, lligalls C-40, 7.

salaris de l'illa. Encara que aquesta congelació es mantengués de sec a sec per als salaris, va ser impossible de contenir per als preus. Així, el poder adquisitiu de les classes populars va descendir de manera considerable. La feina a jornal va deixar, per tant, de ser rendable al pagès, tradicional mà d'obra en l'extracció de la sal, i això es notà en la producció salinera.

A tot el que hem dit, es pot afegir, també, l'estat deplorable en què es trobaven els estanys per causa de factors meteorològics, com el temporal de 1694 i les fortes plugues de 1703 i 1708, que els negaren de llot, la qual cosa, a més de disminuir la producció de sal, degué fer el treball dels jornalers molt més dur i menys productiu. La despreocupació de la Universitat i dels comerciants de la sal d'intentar arreglar els estanys fou quasi total.

Quant a la disminució del comerç, Suñer insisteix sobretot en la gran quantitat d'impostos que es feien pagar als comerciants forasters. A això, s'havia d'afegir el descens de la qualitat de la sal eivissenca per causa de l'abandó en què es trobaven els estanys i, potser, per la disminució del comerç amb Itàlia.

Davant aquesta situació, és comprensible la idea d'arrendar les salines a un particular o, fins i tot, la de la seua expropiació per l'Estat. Aquest projecte es posà en marxa en 1681 i només va poder ser frenat per l'acció conjunta de la Universitat i dels consenyors eclesiàstics. Tanmateix, malgrat el temor que algun d'aquests fets es pogués produir, la pròpia Universitat havia posat el precedent d'arrendar anualment a particulars les salines de Formentera i alguns estanys de les d'Eivissa, encara que és ben cert que en els contractes no s'estipulaven els drets a la comercialització de la sal produïda, amb la qual cosa no es perjudicava el petit comerciant eivissenc.

EL PROCÉS D'ARRENDAMENT DE LES SALINES (MAIG 1709-AGOST 1710)

Probablement, durant l'any 1709, va arribar a Eivissa el capità Joan Baptista Visconti, genovès, qui, amb l'experiència capitalista que cabia esperar d'un home d'aquella ciutat, començà molt prest a realitzar algunes operacions comercials amb la sal de prou importància que posaren en guàrdia alguns compatriotes seus que havien format societat amb eivissencs amb el mateix fi. Aquells escrivia des de Gènova.

"... que el Sr. Overi mucho se queja de que no le escriba, ni le de razon de lo que sucede a mas de que ha penetrado que un tal Visconti ha hecho algun negocio con esta Universidad de sal roja, y no sabemos si este negocio pueda embarrazar el nuestro..."⁵.

No obstant això, el que Visconti pretenia no era realitzar petits negocis amb la sal, sinó l'arrendament de les salines d'Eivissa i Formentera. Per a aconseguir-ho, comptava, si més no, amb la cooperació del cònsol de Venècia a la Cort de Barcelona, Antonio Juanes, i del governador d'Eivissa, José Ponce de León.

El procés d'arrendament de les salines fou una obra mestra dels anteriors, els quals saberen mantenir el secret, encara que les seues pretensions fossin conegudes per tothom a Eivissa. Visconti sabia, a més, que ni el Rei firmaria uns capítols d'arrendament que no fossin refrendats abans per la Universitat (en 1706, en carta d'agraïment per llur reconeixement, havia promès als eivissencs mantenir els seus privilegis), ni, per descomptat, la Universitat acataria una ordre reial contrària als dits privilegis.

Per a aconseguir els seus fins, Visconti i el governador aprofitaren la pusil·lanimitat dels jurats de 1708-1709 i el fet quasi segur que cap d'ells realitzàs negocis amb la sal, i els feren signar un document d'arrendament sota falses amenaces que, en cas de no fer-ho, el Rei podria llevar el domini de les salines a la Universitat. Per a vèncer els escrúpols dels jurats, Visconti va comptar amb la sospitosa complicitat de dos eivissencs, Vicent Prats de Vintimilla i Onofre Rimbau, Ponce de León arribà i tot a suspendre temporalment la insaculació de nous càrrecs de la Universitat, que havia de realitzar-se, segons tradició, el dia 1 de juny, per tal de donar temps als jurats que cessaven a decidir-se.

Davant les insinuacions d'aquests jurats que el contracte d'arrendament hauria de ser aprovat pel Consell General de la Universitat, Ponce de León

contestà:

"... que respondiesen als Capítols, que si se havia de passar per Consell no sortiria per raho que concurririen en lo Consell molts acreedors contra la Mg. Universitat, altres interesats per raho del Ofissi de Guardia de la Sal i els mes per raho de ser negociants en dita sal..."⁶

El text anterior ens sembla d'una gran importància, puix, efectivament, l'arrendament, més que perjudicar la Universitat —"se le da a la Universidad mondada la Pera", diu un document del governador—, contra qui anava dirigit era contra els comerciants de la sal eivissencs, els quals, en monopolitzar Visconti tot el negoci saliner, serien impeditos de poder realitzar en endavant les seues activitats.

Ja hem dit que les pretensions de Visconti eren conegudes de tothom, a Eivissa: tenien notícia dels capítols proposats, la comunitat de preveres, els dominics i els jesuïtes; així mateix, els jurats de 1709-1710 demanaven informació al virrei de Mallorca, comte de Cavellà, sobre la situació de l'arrendament reial. El que gairebé sembla impossible és que romangués en secret el fet que els jurats de 1708-1709 ja haguessin signat els contractes amb Visconti.

Un cop superada la primera fase del seu pla amb la firma dels cànids jurats, Visconti i els seus socis ara havien d'aconseguir-ne l'aprovació reial, que si en temps de pau potser hagués resultat difícil, en les circumstàncies bèl·liques en què es trobava el país, presentant al Rei els fets d'un contracte ja firmat, on les dues parts —Visconti i la Universi-

6 Arxiu Històric d'Eivissa (AHE), Juraria 1710-1711.

Els baixos salaris dels col·lidors de sal i el deplorable estat dels estanys causes principals de la disminució de producció de sal.

L'extracció i l'exportació de la sal, principal i quasi única font de riquesa de l'illa, havia quedat molt reduïda durant els primers anys de la guerra.

tat— semblaven completament d'acord amb les condicions estipulades, i proment, a més a més, una major producció de sal i, com a conseqüència, una major font d'ingressos per a la hisenda reial, que bé ho necessitava, les coses canviaren totalment. Així, en certa manera, l'arrendament de les Salines a Visconti per Carles III fou una simple ratificació d'allò que l'administració austriacista considerà fets consumats.

A part del problema de l'arrendament, la situació econòmica d'Eivissa els anys 1709-1711 era crítica. A la carestia del blat, que aquests anys assolí el cim de 32 reials de plata la quartera, vengué a incidir-hi l'augment de població causat per l'emigració política austriacista que es dirigí a aquestes illes amb ocasió de l'ocupació del regne de València per les tropes de Felip V. Els emigrats arribaren preferentment de Dénia i Alacant i el seu nombre va arribar a ser tan gran que, en maig de 1710, s'hagueren de prohibir noves entrades, llevat que fossin hòmens que poguessin treballar o que tenguessin negocis a Eivissa. Per a curull de desgràcies, en 1708, una nova tempestat d'aigua havia caigut sobre les salines fent perdre la collita de sal i, per tant, impossibilitant als jurats la compra d'aliments de l'exterior per falta de diners; així mateix, s'acumulà als estanys una nova capa de fang que fins i tot provocà l'augment dels salaris dels saliners per part de la Universitat, amb caràcter excepcional y "sin que sirva de precedente debido a lo trabajoso". La posta en vigor d'antics impostos no solucionà en absolut cap d'aquests problemes. El fet que en 1711 diversos habitants de l'illa morissin de fam pot donar-nos una idea de la difícil situació.

L'1 de juny de 1710 foren insaculats, com cada any, els nous jurats i, en aquesta ocasió, els càrrecs recaigueren en Antoni de Arroyos, jurat en Cap; Antoni Blanc, jurat de mà major; Antoni Tomás Carreras, jurat de mà mitjana; i Pere Tur, jurat de mà de fora. Tots ells mantengueren una dura lluita per la conservació de les salines per la Universitat.

LA UNIVERSITAT CONTRA VISCONTI I EL GOVERNADOR (AGOST 1710-JULIOL 1712)

Encara que és clar que els jurats sabien que Visconti es trobava a la Cort negociant l'arrendament de les salines, probablement informats pel governador, tenien la confiança absoluta que el dit arrendament no s'arribaria a realitzar mai, i que si el Rei el firmava, bastaria recordar els antics privilegis reials per a anul·lar-lo. Amb aquesta seguretat, el 3 d'agost es procedí a l'arrendament de les salines de Formentera per part de la Universitat, i el 19 es va treure a subhasta l'explotació de l'estany de les Barquetes. Només cinc dies després arribava una carta del Consell Suprem d'Aragó comunicant l'arrendament reial a Visconti de les salines d'Eivissa i Formentera.

L'estupor dels jurats fou més que res provocat per la notícia que les condicions de l'arrendament havien estat aprovades per la Universitat en juny de 1709, la qual circumstància ja no era necessari mantenir en secret. La primera reacció fou intentar reunir el Consell General, la qual cosa va ser prohibida pel governador; tanmateix el 10 de setembre hi hagué reunió amb els representants eclesiàstics i s'arribà, en resum, a les conclusions següents:

1. Es dubtava de la veracitat de la carta rebuda pel governador anunciant l'arrendament a Visconti: "... por empezar Señor mio y demas clausulas que en dicha carta se contienen y el estilo de ella, todo contrario del estilo y clausulas de las cartas ordenes del S.S.R.C. de Aragón."

2. En cas que la carta fos verdadera, l'arrendament reial no podia ser vàlida, per tal com Carles III, en carta d'agraïment a la Universitat pel seu reconeixement en 1706, havia promès el manteniment dels privilegis de l'illa, en els quals privilegis era inclòs l'aprofitament de les salines pel Comú.

3. Si jurats anteriors havien signat contracte amb Visconti, aquest contrac-

te era nul per no haver-hi intervingut el Consell General.

Totes les protestes dirigides a Ponce de León eren contestades de la mateixa manera: si la Universitat creia que l'arrendament era nul, només es podia recórrer davant el Rei.

Si hi havia cap dubte sobre la veracitat de l'arrendament, quedà dissipada el 15 de setembre amb l'arribada del document oficial i d'un ban reial complementari mitjançant els quals es donava possessió dels estanys a Visconti per deu anys. En aquell document s'estipulava que el genovès havia de pagar a la hisenda reial 10 reials de plata doble per modí de sal recollida i a la Universitat 2615'75 pesos, el primer any, i 5231'50, els nou anys restants.

El ban reial no deixava cap escletxa als jurats per a emprendre una acció directa contra Visconti: la possibilitat que els saliners no acudissin als estanys era anul·lada per una ordre disposant que aquells no es podien excusar de realitzar la seua tasca i, altrament, en previsió d'incidents futurs:

"Que teniendo que vivir en Ibiza Visconti, S. Mag. le haya de poner y ponga bajo su salvoconducto y R. palabra y que durante el arrendamiento haya de gozar el Capitán y su familia de los privilegios, libertades, gracias y inmunidades que gozan los naturales de la Isla".

Visconti, malgrat el recolzament reial que li assegurava l'assistència als estanys dels saliners, volgué jugar sobre segur i féu circular papers pels quartons, en els quals papers prometia un seguit de mesures socials com ara el manteniment a costa seua de botiga de venda de pa, oli, arròs i llegums a preus baixos; el pagament als saliners de quatre reials per modí de sal extret, que era el salari pagat excepcionalment per la Universitat els anys que el treball era molt difícil; la promesa que els patrons de les embarcacions eivissenques tendrien prioritat sobre els forasters en el transport de la sal; finalment, assegurava que, amb l'arrendament, la Universitat quedaria lliure de deutes en onze anys.

L'opinió pública eivissenca quedà dividida, i mentre uns deien que:

"... solamente tienen su apoyo de sujetos parciales en el interés del Capitán Visconti y de otras personas rústicas, y otras finalmente atemorizadas, que testifican a veces contra lo que sienten delante de Dios y en su conciencia".

Altres replicaven:

"... que solo a cuatro particulares les parecia mal el arrendamiento".⁹

És difícil de precisar la reacció de les classes populars davant la nova situació. La cosa certa és que cada any els treballadors acudien puntualment a la collita dels estanys i que els únics incidents

registrats el primer any (destrossa dels munts de sal) foren, sens dubte, exagerats pels jurats. Poc devia importar als pagesos treballar per a la Universitat o per a Visconti, si rebien puntualment el seu salari.

A la Universitat no li quedà altre recurs que el que havia suggerit Ponce de León: recórrer davant el Rei, cosa que fou aprovada pel Consell General, el qual, a la fi, s'havia pogut reunir el 15 de setembre. Per viatjar a la Cort varen ser elegits el jurat en Cap, Antoni de Arroyos, el jurat de mà mitjana, Antoni Tomàs Carreras, i un síndic extraordinari, Lluís de Castro, "**Sargento Mayor de la Plana, emparentado aquí y muy dado a empresas mercantiles**".⁹ Es significativa l'elecció per a aquesta missió d'un comerciant en sal, que ja havia elaborat un nou projecte d'arrendament en profit propi, en el qual augmentava de manera sensible els ingressos de la hisenda reial, no havent-li altra explicació possible, amb l'únic propòsit de desprestigiar Visconti.

El fet que les comunitats religioses subvencionassin el viatge a base de prestar les joies de l'església com a fiança no ens ha d'induir a error. La situació econòmica d'Eivissa era difícil, però no hi havia perquè arribar a tals extrems, i la prova és que Antoni Almarge, procurador major de la comunitat de preveres i també comerciant en sal, previngué en custòdia els objectes sagrats a canvi de cent dobles. Altres comerciants haurien pogut, així mateix, subvencionar el viatge; però, obrant d'aquesta manera, es pretenia impressionar el Rei quant a la pobresa de l'illa i, a més, es donava un caràcter més general a la petició de restauració de les salines a la Universitat.

En aquests moments començaren també les velades amenaçades dels jurats a Ponce de León de possibles sublevacions populars:

"Por lo qual representan por ultimo sus Magcias, y ponen en consideracion de V.S. lo alterada que esta toda la Isla sobre la atentada posesion que pide el Cap. Visconti y las consecuencias que dello se pueden seguir, de todo lo qual protestan a V. S. si algun alboroto hubiere en la presente Isla, de lo que de ninguna de las maneras seran causa sus Magcias".¹⁰

Els darrers mesos de 1710 anaren transcorrent sense cap nova i amb la suspensió dels pagaments de la Universitat, sota el pretext que, no posseint les salines, no es disposava de fons. Això provocà protestes vigoroses dels creditors de Mallorca davant el virrei, Marquès de Rafals, i davant el governador Ponce de León.

L'any 1711 començà amb una esclatxa d'esperança, puix el 14 de gener es rebé carta del Rei ordenant que la Universitat prosseguís, de moment, amb l'administració de les salines mentre que s'aclarís el cas Visconti. No obstant això, aquella esperança va durar poc, ja que el 28 de febrer arribaren els jurats comissionats de Barcelona amb notícies, sens dubte, no falagueres, de guisa que, en Consell General que es va celebrar poc després, s'acordà continuar amb la suspensió de pagaments als creditors.

Els dos jurats, a la seua arribada a Eivissa, adoptaren unes actituds no massa populars: al Consell General demanaren que hom els pagàs "**gastos, dieta y arguinaldo**" del temps que varen ser a Barcelona. De tot això, naturalment, només foren aprovats els gastos. Poc temps després, arribà a Eivissa una partida de blat comprada pels jurats durant el seu viatge a 30 reials la quartera, se-

de l'arrendament de Visconti.

A partir d'aquest moment, entram en un període de major radicalització de posicions per part de la Universitat: per una banda, el Consell General, previ un nou intent del governador que no es reunís, acordà que, si no es rebien noves notícies de la Cort sobre les salines, se suspengués la insaculació de nous jurats; per l'altra, es posà en marxa un pla tan espectacular com utòpic: tombar del seu càrrec el governador, pas previ i indispensable per a desposseir Visconti de les salines.

Amb aquest fi, com en moltes altres ocasions en què es veren en perill els privilegis de l'illa, es va recórrer a un antic document reial, en aquest cas de 1662, on s'assenyalava que, en els casos d'"ausencia o muerte del Governador y en otra cualquiera vacante", agafaria el càrrec el jurat en Cap, fins que arribàs

Les condicions de l'arrendament de les Salines al genovès Joan Baptista Visconti havien estat aprovades per la Universitat en juny de 1709.

gons afirmaren. Com que, pel que sembla, a Eivissa, en aquells moments, el blat es taxava en 26 reials, en voler-lo vendre a la població, es produí la primera sublevació des de l'arribada de Visconti, però, per a sorpresa de tots, no fou dirigida contra aquest ni contra el governador, sinó contra la mateixa Universitat. Els jurats foren acusats d'especular amb el blat i referiren així, al propi governador, els incidents produïts durant la venda del pa:

"... se a mogut un gran rumor contra els suplicants, tratantlos molt indecentment de paraulas y fomentant dit rumor entre altres... an apedregat als SSup, obligantlos a deixar la cassa y virnisen a la Sala, y per lo camí los tiraven moltes pedrades".¹²

Pel que fa a les salines, quedà esfumada tota esperança en rebre's, el 28 de març, una carta reial fallant a favor

nou nomenament per part del Rei. Ponce de León, per suposat, ni havia mort ni era absent, però havia esgotat el període de sis anys que solia durar el mandat dels governadors d'Eivissa, circumstància aquesta que els jurats intentaren incloure en aquella "cualquier otra vacante" que esmentava el document.

Després d'obtenir el vist i plau de la clerecia, els jurats posaren en marxa el seu pla ingenu enviant una carta dirigida no ja al governador, sinó al "**Sr. Dn. José Ponce de León**", per la qual se li comunicava el seu cessament i la presa de possessió del càrrec pel jurat en Cap, Antoni Arroyos.

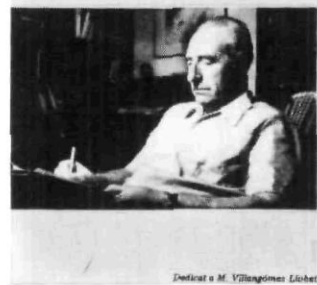
La reacció de Ponce de León va ser taxativa i demostrà clarament als jurats que, per molts antics privilegis reials que li presentassin, ell continuaria te-

9 AHE, Juraria 1710-1711.

10 Isidor Macabich: Historia de Ibiza, Tom I, pág. 453.

11 AHE, Juraria 1710-1711.

12 AHE, Juraria 1710-1711.

Dedicat a M. Villangómez Llobet

Presentació del núm 10 de la revista EIVISSA

El dia 15 de maig de 1980 va tenir lloc, a l'Institut d'Estudis Eivissencs, la presentació del núm 10 de la revista EIVISSA que, per decisió de la Comissió Executiva, anava dedicada a M. Villangómez Llobet, en reconeixement públic a la seua personalitat i obra. Fou un acte senzill, emotiu i càlid on es congregaren nombrosos socis de l'Institut i amics del nostre escriptor, juntament amb les autoritats insulars més representatives.

El President de l'Institut d'Estudis Eivissencs, Sr. Joan Marí Cardona, i l'anterior Director de la revista, Enric Ribas Marí, glossaren, en un to familiar, els aspectes més característics de la tasca intel·lectual de Villangómez i, de manera especial, la seua presència permanent i generosa en les feines de l'Institut i de la revista EIVISSA. M. Villangómez, en breus paraules emocionades, va agrair l'homenatge i la dedicatòria que amb el núm 10 d'EIVISSA li havia estat feta.

Felipe Domingo perquè pogués intervenir en dita insaculació, els jurats ja foren incapaçs d'elevat la més mínima protesta. La Universitat admetia la seua derrota.

JOSEP PIÑA RAMON

nint a favor seu la força de les armes i, per abortar el pla, li bastà posar en estat d'alerta les tropes que es trobaven a Eivissa amb motiu de la guerra. Segons les paraules del jurats, ordenà:

"... municionar la Infanteria y Caballeria, convocados los artilleros, puestos todos en armas, pretextando demostracion tan escandalosa con una voz tan falsa como es el decir que el Revdo. Clero pretendia violentamente y a horas excusadas poner en posesion del Universal Gobierno al jurado en Cap".¹³

Encara que els jurats haguessin aconseguit els seus propòsits d'accedir al govern total de l'illa, no haurien pogut aconseguir els seus propòsits d'expulsar Visconti puix, a finals del mateix mes d'abril, es rebé ordre de la Cort per la qual es prorrogava el manament de Ponce de León; no obstant això, aquest, per causes desconegudes, es va haver d'absentar temporalment de l'illa, per bé que amb la tranquil·litat de deixar en el càrrec interinament Jaume Joan Micó i Belloch, home de la seua plena confiança.

Malgrat el fracàs estrepitos del pla dels jurats, no per això desistiren dels seus propòsits d'eliminar Visconti pels mitjans que fos. Amb anterioritat als successos narrats més amunt, s'havia emprès una campanya de desprestigi del genovès, prova de la qual són les denúncies de Josepa Maria de la Valle davant el vicari general Josep Gelabert, acusant Visconti d'estupre i abando i Ponce de León de complicitat¹⁴, i la d'Albertina Blanch, dirigida al capità general de Mallorca, per deutes¹⁵.

A més a més, la Universitat prosseguia amb la tàctica de les amenaces de possibles sublevacions populars:

"... las peligrosas consecuencias que podra producir la hambre en un Pueblo que tantos años haze que la sufre, siendo la que espera dentro de un mes, la mayor que los nacidos habran visto."¹⁶

Aquestes amenaces no eren de cap manera gratuïtes, per bé que, en diverses ocasions precedents, les "revueltas de hambre" havien estat dirigides més contra la pròpia Universitat que contra el governador, com la de 1689, en què més de mil pagesos tengueren assetjada la ciutat durant tot un dia¹⁷. Ara, tanmateix, els jurats intentaven endegar els dits moviments, que eren únicament i exclusiva produïts per la fam (ja ens hem referit a la difícil situació en què es trobava l'illa per manca d'aliments), contra Visconti, al·legant que aquest no havia complit la seua promesa de vendre

pa a preus baixos.

La impopularíssima mesura adoptada en aquest temps per la Universitat de donar llibertat als posseïdors d'aliments per a vendre'ls a preu lliure, anul·lant així les regulacions que venien regint des de 1654, fa sospitar que els jurats volguessin forçar la situació per a provocar la sublevació.

El malestar per la manca d'aliments no es reduïa a la ciutat, sinó que també afectava les parts foranes. Els habitants del quartó de Santa Eulàlia, per exemple amenaçaven el governador:

"... que acudiran a su casa quando menos se lo piense 500 hombres a que les mantenga la palabra ofrecida por el Cap Visconti a toda la Isla de que en la Villa y Marina tendria a todas horas tiendas publicas de pan."¹⁸

A pesar de tot això, la tan esperada sublevació es reduí a petits incidents com el del 5 de novembre en què "alguna porcion de la Infima Plebe se inquietó por la falta de pan". Les paraules precedents, que són dels propis jurats, pareixen indicar-nos que la revolta anà més dirigida contra la Universitat que contra Visconti.

Coincidint amb el regres a Eivissa del governador titular, l'octubre de 1711, Visconti fou cridat a la Cort de Barcelona, i quedà com administrador interí de les Salines un tal Francesc Roca, el qual, segons sembla, no tenia res a veure amb l'italià ni amb la Universitat.

En març de 1712 Visconti va retornar de Barcelona amb un nou arrendament de les salines, també per deu anys, com l'anterior; el benefici de la Universitat era augmentat a 9.000 pesos, que s'havien d'abonar en tres terminis trimestrals.

El mes anterior, a més a més, Ponce de León havia estat substituït, a la fi, per un nou governador, Felipe Domingo, el qual, contràriament al seu antecessor, era estrany als negocis de Visconti, i per bé que es mostrà inflexible en fer complir els decrets reials, un dels quals era l'arrendament de les salines, va mantenir una posició molt més favorable a la Universitat, pressionant en diverses ocasions sobre el genovès perquè pagàs puntualment els terços trimestrals i perquè complís les seues promeses d'abastir d'aliments barats l'illa. Els jurats, per la seua banda, exhaurits després de dos anys de lluita infructuosa, els primers mesos de 1712, reconegueren de fet l'arrendament en reclamar a Visconti tot el que devia des de 1710. A més a més, quan es rebé carta de la Reina governadora, des de Barcelona, ordenant que l'1 de juny es realitzàs sense cap mena d'excusa nova insaculació dels càrrecs de la Universitat (Visconti i Ponce de León, sens dubte, no foren aliens a aquest fet) i donant poders a

18 AHE, Juraria 1710-1711.

13 AHE, Juraria 1710-1711.

14 Isidor Macabich: Historia de Ibiza, Tom II, pàgs. 100-101.

15 AHPE, lligalls C-9, 14.

16 AHE, Juraria 1710-1711.

17 AHPE, lligalls C-32, 9.